

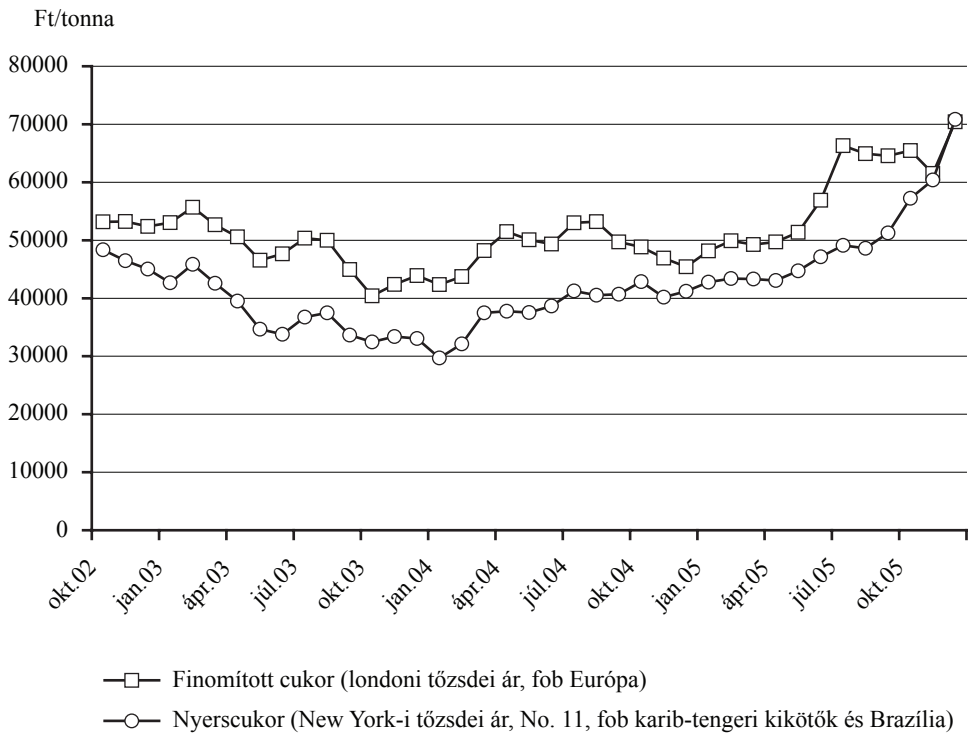
3. Cukor

3.1. Világpiaci tendenciák

A 2005-ös évben folytatódott a 2004-es évben kezdődő árnövekedés, amelynek hatására a nyerscukor ára 15 éve, a finomított cukoré pedig 9 éve nem tapasztalt magasságba emelkedett (12. ábra).

12. ábra

A nyers- és a finomított cukor havi nemzetközi árai

Forrás: USDA ERS

Főbb okai:

- Az olaj árának jelentős növekedése, amelynek hatására a cukornádból készült etanol kereslete is megugrott, csökkentve a cukoralapanyag kínálatát;
- Az EU cukorpiaci reformja, amelynek hatására akár középtávon is eltűnhet a piacról az uniós felesleg, a világexport 10-15%-a;
- A fogyasztás növekedését ellensúlyozni képtelen csökkenő thaiföldi és a várakozások alatt növekvő brazil termelés;
- A pénzügyi alapok – növelve ezzel a jegyzések árát – jelentős befektetései az árutőzsdék cukorrészlegeiben.

A nyers- és a finomított cukor árának egybeesése elsősorban az uniós cukorexporttal függ össze. Az Unió finomított cukrot exportál, ugyanakkor Brazília, a nyerscukor legnagyobb előállítója, a vártnál gyengébb termése és az etanolgyártás felfutása miatt kisebb kínálattal lépett a piacra. A **cukor-árszint várhatóan a 2006-os évben is magas marad**, a 2005/2006-os gazdasági év 9 éve nem tapasztalt alacsony cukorkészleteinek okán.

Az év egyik utolsó fejleményeként **az EU elfogadta a cukorpiaci reformot**. Hatására hosszú távon jelentősen csökkenhet az EU exportja, ami csökkenti a világszerte kínálatot, és növeli a világszerte árat. A főbb cukorexportáló országok (Ausztrália, Thaiföld, Brazília) a reform elfogadása után jelezték, hogy további beruházásokat hajtanak végre a cukorszektorban, sőt spekulatív célú felvásárlásokra is lehet számítani a tőzsdéken. A 2006. év hátralévő részében tehát nagy valószínűséggel emelkedő árakra számíthat a piac.

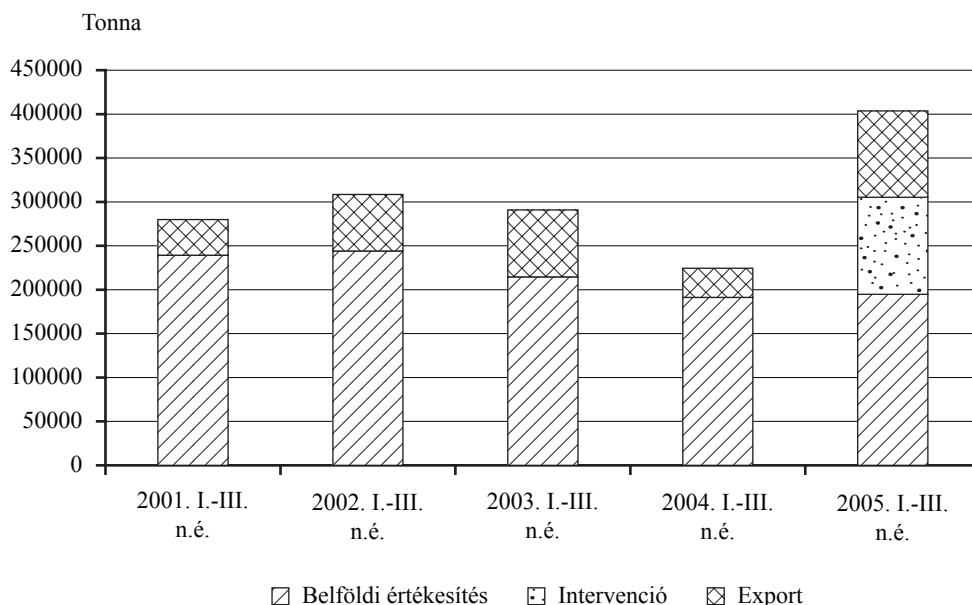
3.2. Európai és hazai piaci tendenciák

A november végén Brüsszelben elfogadott cukorpiaci rendtartás főbb elemeiben nem változott: jelentős árcsökkentés, kvóta-visszavásárlás, az intervenciós rendszer megszüntetése, a kilépő cukorrépa-termelők jelentős jövedelemtámogatása.

A reformtervezet, tartalmát illetően, az észak-nyugat-európai cukorlobby győzelmét jelenti a dél-európai és az újonnan csatlakozó, hazánkat is magában foglaló csoportosulással szemben. A dél-európai csoportosulás a cukor árában maximum 25-30%-os csökkenést tartott elképzelhetőnek. A végső változat kissé mérsékelte az eredeti változatban szereplő árcsökkenés mértékét (36%), növelte a kompenzációt, az átmeneti időszak hosszát (3 helyett 4 év), és az átmeneti időben az intervenciós rendszer fennmaradását is. Fontos érdemi változtatást jelent az is, hogy ha egy állam teljes cukorkvótájának 50%-át meghaladó rész kerül visszaadásra, akkor az ország cukorrépa termelői számára termeléshez kötött területalapú támogatást lehet nyújtani. Ez a szabályozás a rendkívül drágán cukorrépat termelőknek nem jelent komoly segítséget, viszont a termelési költséget illetően középmezőnyben levő országok, így Magyarország számára is, már meghatározó lehet a termelés jövedelmezőségét illetően. Nagy valószínűséggel állítható, hogy hazánkban az új szabályozás igen jelentős, 100 ezer tonnás kvótacsökkentéssel járhat, azonban bizonyosra vehető, hogy a cukorkvóta nagysága nem csökken az eredeti szint 50%-a alá, tehát a megmaradó kvóta nagysága legalább 200 ezer tonna lesz.

A feldolgozóiparban az elmúlt öt évből háromban, az I-III. negyedévi belföldi értékesítés nem haladta meg a 220 ezer tonnát, egész évben pedig (ha feltételezzük, hogy a belföldi értékesítés szokványos évet zár) a 285 ezer tonnát (13. ábra).

A cukorértékesítés alakulása

Forrás: MVH, CIE

A hazai 400 ezer tonnás kvótához képest ez mindenféleképp jóval alacsonyabb szintet jelent, még akkor is, ha az utóbbi években jelentős volt a külföldi eredetű cukor importja az országban, amelynek nagyságrendje azonban az elmúlt években nem haladta meg az évi 50 ezer tonnát. Mivel az import a különböző EU-s kvótakedvezmények miatt nem zárható ki, a jövőben is számítani lehet egy legalább ekkora mennyiségű importra. Az **átlagos éves cukorfogyasztás** a többéves átlagos cukorgyári értékesítés, illetve import alapján **mintegy 330-350 ezer tonna**. A hazai piac egyensúlyban tartásához tehát az előbb említettek szerint éves szinten 100-120 ezer tonna cukor exportja szükséges (az import és fogyasztás mennyisége csökkentve a kvóta mennyiségével), ha nincs kvóta feletti termelés. Elképzelhető, hogy az import, főleg a balkáni eredetű, a jelentős árcsökkenésnek köszönhetően, némileg csökken, továbbá az olasz termelés várhatóan 50%-os csökkenése kiviteli lehetőséget teremt. Ezeket a lehetőségeket azonban gyengíti, hogy a fejlődő országokból valószínűleg éppen ezekbe az országokba áramlik majd nagy mennyiségű export (tengeri fuvarozás lehetősége), másrészt az igen erős francia és német konkurencia. Francia- és Németország nagy mennyiségű „C” cukrot kénytelenek majd elhelyezni a belső piacon, mert a WTO tárgyalások alapján a „C” cukor exportja harmadik országokba megszűnik. A magyar cukoriparban a belföldi értékesítés jelenlegi szintje, és egy átlagos mértékű export mellett egy gyár bezárása várható. Ez a helyzet azonban csak az intervenció megszűnése után, tehát négy év múlva következhet el, addig az intervenció lehetősége biztosítja a hazai piac egyensúlyát.

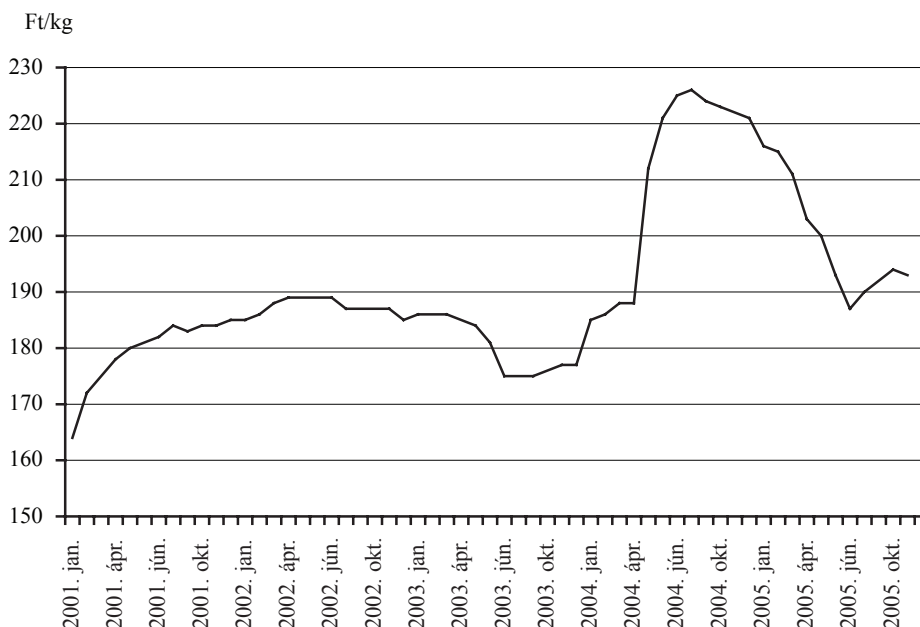
A termelői oldalon ugyanakkor már a jövő évben 20%-kal csökken a cukorrépa termelői ára, ami a termőterület 15%-os, a további árcsökkenés pedig a termőterület legalább 25-30%-os csökkenését okozhatja. Ennek következtében előfordulhat az is, hogy egy-két hazai gyár nem képes majd az általa igényelt minimális cukorrépa-mennyiségre szerződni.

3.3. Hazai kínálat és a piaci árak tendenciája

A hazai piacon az év második felében végrehajtott intervenció stabilizálta a piacot, a fogyasztói árak fokozatosan emelkedtek (14. ábra).

14. ábra

A kristálycukor fogyasztói ára Magyarországon

Forrás: KSH

A 2005/2006. gazdasági évben is jó ütemben halad a cukorrépa betakarítása, a kései tavasz és nyár ellenére szinte ugyanakkora mennyiséget takarítottak be eddig az AKI megfigyelési körébe tartozó cukorrépa-termelők, mint tavaly. A tavalyi évhez képest jól látható, hogy csökkent a répa cukorfoka, viszont nagyobbak lettek a termésátlagok, mint egy évvel korábban. Mindkét tényező az idei igen csapadékos évre vezethető vissza. Ennek következtében **várható, hogy nagyságrendileg a tavalyival megegyező mennyiségű cukrot fognak gyártani a hazai gyárak**, bár az eddigi adatok szerint a termésmennyiség növekedése nagyobb, mint a digestio csökkenése, így akár a tavalyit is meghaladó lehet a cukortermés. Mivel a hazai cukorkvóta is csökkent az EU kvótával együtt, **több cukorrépából készül „C” cukor, nagyobb lesz az a mennyiség, amit a gazdák nem a 11 ezer forintos, hanem annál jóval alacsonyabb, 2000-2500 forint körüli áron lesznek kénytelenek átadni**, mely ár mellett már súlyosan veszteséges a cukorrépa termelése. **Az összes cukorrépáért fizetett átlagár tehát valószínűleg kevesebb lesz, mint az előző gazdasági évben volt.**

A PÁIR információi szerint a gazdák jó része nem a hazai, hanem a horvátországi gyáraknak (Eszék, Verőce) adta el a kvótán felüli termést, vállalva az esetenként igen jelentős szállítási költséget, mert ez az értékesítési irány a kvótán felül termelt répa esetében a hazai árnál 1-3 ezer Ft-tal kedvezőbb árat eredményezett.